BIJDRAGE J.M. DEN UYL
PvdA-KONGRES 15/2/86
GESPROKEN TEKST GELDT
EMBARGO TOT HET MOMENT VAN UITSPREKEN

Dank voor het gegeven vertrouwen. De beschikbaarheid was ditmaal een zaak van reële afweging, voor mijzelf en voor de partij. Gelukkig, dat er ditmaal behalve een lijsttrekker ook een lijstduwer is.
De inzet van de kamerverkiezingen op 21 mei is duidelijk. CDA en VVD, Lubbers en Nijpels willen doorgaan. De PvdA wil daar een stokje voor steken.
Wij vinden dat de winter van de werkloosheid lang genoeg heeft geduurd. De uitkeringsgerechtigden hebben lang genoeg in de kou gestaan. Het is hoog tijd het kabinet-Lubbers te vervangen. Wat zijn eigenlijk die hoofdlijnen van beleid, die CDA en VVD willen doortrekken? Daartoe behoort zonder twijfel het verder achterop zetten van de uitkeringen. "Na de stelselherziening geen kortingen op de uitkeringen meer", zegt De Vries van het CDA. "Na de stelselwijziging moet er eindelijk eens rust op dat front komen", zegt Lubbers. Hoe betrouwbaar is dat? Wat zijn deze woorden waard? Ruding heeft het CPB een plan laten doorrekenen om volgend jaar 8,5 miljard te bezuinigen. Dat plan houdt naast bevriezing ook een korting van 1% op de uitkeringen in. Lubbers heeft gezegd het daar niet mee eens te zijn en Ruding heeft vanaf zijn vakantieadres doen weten dat hij "zich niet zal inzetten om in 1987 de sociale uitkeringen te korten". Maar wie garandeert ons, dat het zonder zijn inzet toch niet gebeurt?
Hoe zei Lubbers het afgelopen woensdag ook al weer, sprekend over de handhaving van de koopkracht van de minima? "Het CDA is de aangewezen partij om deze belofte waar te maken."
Hoe was dat ook al weer met die belofte in de Troonrede van 1984. De koopkracht van de minima zou voor het eerst sinds jaren in 1985 gehandhaafd blijven. Het klopte niet. De koopkracht van de minima is sinds 1982 met 7% gedaald, in 1985, een jaar met 2% groei van de economie nog met een 0,5%. De eerste minister kan de laagstbetaalden niet na Troonrede en verkiezingstoespraak loze beloften doen.

XXX

CDA en VVD willen hun beleid voortzetten. De PvdA stelt dat een ander beleid geboden is.
Een regering met de Partij van de Arbeid erft een samenleving met meer dan 750.000 werklozen, met een groot tekort van de overheid en een lage groei van de economie. Een samenleving ook met veel georganiseerd egoïsme. Wat ons drijft is de overtuiging, dat die hardnekkige problematiek een andere, betere aanpak verdient. De overtuiging ook, dat en de vakbeweging en de uitkeringsgerechtigden lang genoeg aan de kant zijn geveegd en als tweederangs burgers behandeld.
Van Aardenne zei "Iedere werkloze die wil werken komt wel aan de slag." U weet wel die minister die van de VVD onder de toonbank door verkocht moet worden.
Geen kabinet in de Nederlandse geschiedenis laat zo'n massale werkloosheid achter. En kijk ook achter de cijfers. Meer dan 400.000 mensen langer dan een jaar werkloos. Hoe keren we deze fatale ontwikkeling? Moet dat op de rechtse manier? Belonen en straffen om de werklust te bevorderen. Doorgaan met het bevriezen en verlagen van minimum en uitkeringen? Zijn de verschillen nog niet groot genoeg? De werkelijkheid is: de investeringen blijven in deze regeerperiode ver achter bij de verwachtingen van het regeeraccoord. Intussen betaalt de schatkist aanzienlijk meer ongerichte bedrijfssteun dan zij aan geld uit het bedrijfsleven ontvangt. Maar het rechtse credo wil doorgaan met de gegeven lastenverlichting. Doorgaan met het beleggen van ons spaaroverschot in de VS en elders in de wereld. Doorgaan, soms, totdat de gezondheidszorg in Nederland voor de meeste mensen even onbereikbaar is als in de VS? Moeten we de huursubsidie afschaffen, omdat de laagste inkomens niet zouden beseffen wat hun huisvesting eigenlijk kost?
Er is door de eenzijdige afwenteling op de laagste inkomens wat gebroken in de samenleving. De ongelijkheid is vergroot. De samenval van werkloosheid en inkomensachteruitgang heeft honderdduizenden naar de rand van de samenleving geduwd, In het centrum staan de bestuurders en de snelle gebruikers van nieuwe technische en economische ontwikkelingen. Aan de rand bewegen zich moeizaam de miljoenen, die geen invloed op de gang van zaken kunnen uitoefenen. De afhankelijken en machtelozen.
De bittere werkelijkheid is dat wat wordt verdedigd als moedig beleid ("Het kabinet

durft moeilijke beslissingen te nemen"), in wezen de weg van de minste weerstand is. Want de arbeidsongeschikten kunnen niet staken. Bejaarden oefenen weinig macht uit. Die doen als het kouder wordt de kachel wat lager. Ik zie geen moed in een beleid dat mensen paait die het al goed hebben. En ook daarover velt dit land een oordeel op 21 mei.
De inzet van de PvdA is het tegengaan van de vergroting van tegenstellingen, die zich onder de handen van Lubbers en Van Aardenne voltrekt. Dat betekent allereerst een gemeenschappelijke inspanning om de economische groei te bevorderen. Selectieve groei, Jawel, maar 2% is te weinig voor het terugdringen van de werkloosheid. We hebben tenminste 3% nodig. Dan moet je wat doen in Europa. Het betekent ook voortgezette matiging van looskosten terwille van meer export.
Het betekent meer rechtstreekse investeringen van de overheid in eigen land. De productie meer richten op de inschakeling van arbeid.
De bestaande en groeiende arbeidsplaatsen over meer mensen verdelen. Deeltijdarbeid en arbeidsduurverkorting. Niet toegeven aan het aanzwellende cynisme over arbeidstijdverkorting. De problemen niet miskennen, maar ze zijn oplosbaar.
Het betekent ook, dat voor zo'n omschakeling in de samenleving een brede steun moet worden geworven. Wie de vakbeweging voortdurend voor het hoofd stoot vervreemdt een partij die dat proces van omschakeling juist moet dragen.
Wie de uitstoot van arbeid wil opvangen, wie de nieuwe technologie niet schuwt, maar de consequenties daarvan maatschappelijk wil verwerken, die heeft evenzeer een werkelijke dialoog met werkgevers nodig.

XXX

Volgehouden herverdeling van arbeid is voorwaarde van elk beleid dat werkloosheid drastisch terug wil brengen.
Zonder voortgaande herverdeling van arbeid blijft de suggestie van Lubbers dat in 1990 de werkloosheid tot 500.000 zal zijn teruggebracht pure propaganda. De PvdA heeft als enige van de grote partijen aangegeven, hoe met groei, scholing voor ouderen en jongeren, en met arbeidsduurverkorting de bestaande werkloosheid drastisch kan worden verminderd. Wie arbeidsduurverkorting zo lichtvaardig

behandelt als kabinet en werkgevers doen, geeft daarmee blijk zich te hebben neergelegd bij het voortduren van de massawerkloosheid.

XXX

De Pvda wil een nieuwe regering om ons land opnieuw stem te geven in internationale vraagstukken.
Een stem om op te komen voor de Derde Wereld, waar die stelselmatig in de steek gelaten wordt.
Een stem voor vrijheid van economische overheersing en voor respect voor mensenrechten in Midden-Amerika.
Een stem voor harde economische en politieke sankties tegen Zuid-Afrika.
Een stem voor minder kernwapens.
Het kabinet heeft de eigen Nederlandse positie in de strijd tegen kernbewapening prijs gegeven. Ons land heeft zich weer in de rij geschaard van landen die zeggen minder kernwapens te willen, maar er meer plaatsen. Lubbers wilde wel naar Moskou op het moment dat het er op aankwam, maar hij mocht niet van Van den Broek en de VVD. En dus ging hij niet. Een nieuw kabinet Lubbers-Van Aardenne maakt plaatsing onafwendbaar. En juist nu is het nodig initiatieven te ontwikkelen, de ruimte voor overleg zo groot mogelijk te maken.
De voorstellen van Gorbatsjof betekenen op enkele vitale punten een nieuwe ontwikkeling. Het aanbod houdt in vernietiging van alle op Europa gerichte SS-20, aanvaarding van inspectie ter plaatse, aanvaarden dat de eerstkomende jaren de positie van het Franse en het Britse kernwapen wordt ontzien.
Daartegenover vernietiging van alle geplaatste middellange afstand kernwapens aan Westelijke kant.
Een situatie vol voetangels en klemmen, maar ook vol mogelijkheden. De Europese regeringen, die reeds hebben geplaatst of tót plaatsing besloten, reageren nerveus. In de opmerkelijke termen van de NRC: "Wat blijft er over van de argumenten waarmee deze raketten zijn binnengehaald, wanneer nog tijdens de afwikkeling van het plaatsingsschema wordt besloten, dat ze niet meer nodig zijn".
Ja, wat blijft er over van de argumenten, waarmee deze raketten zijn binnengehaald? Dat is een vraag voor het CDA, voor Lubbers en naar ik vrees voor Van Mierlo. Het

decor is verschoven. Het kabinet lijkt met stomheid geslagen. Ik vraag aan Lubbers: beken kleur, pleit tenminste voor een moratorium, een stopzetting van plaatsing. Help mee aan een opschorting van behandeling van de goedkeuringswet. Er is nu kans op een doorbraak; Laat die kans niet voorbij gaan. Ik vraag aan Lubbers: bevrijd u uit de gevangenheid van de eigen besluitvorming. Laat geen prestige overwegingen gelden.

En ook dat staat 21 mei ter beoordeling. Een voortzetting van het kabinet Lubbers -Van Aardenne blokkeert de mogelijkheid ons land weer een actieve rol te laten spelen. Het klimaat tussen Oost en West te verbeteren. Alleen met de PvdA in de regering kan het automatisme van de plaatsing worden doorbroken.

Vanaf zijn eerste optreden heeft het kabinet-Lubbers een ongelukkige hand gehad in de omgang met democratische besluitvorming. De suggestie was dat de staat zou terugtreden en de burger meer vrijheid zou krijgen. De groei van de werkloosheid en van het aantal uitkeringen heeft er toe geleid dat meer mensen dan ooit tevoren rechtstreeks van de staat afhankelijk zijn.

Aan de vakbeweging is stelselmatig voorbijgelopen. Het aanbod van de vakbeweging eind 1983 om meer premie te- betalen om de uitkeringen te ontzien is hooghartig afgeslagen.

De uitkomst van de brede maatschappelijke discussie over de kernenergie is op het hoofdpunt -geen bouw van nieuwe kerncentrales- genegeerd. De handelwijze rondom de aanwijzing van vestigingsplaatsen voor nieuwe kerncentrales is niet vrijgekomen van de geur van gesjoemel.

De overheid is in de positie gebracht, dat ze meer tegenover dan met de burgers optreedt. De nieuwe sociale bewegingen zijn vaak genegeerd. Van de creativiteit van milieu-, vredes- en emancipatiebeweging is slecht gebruik gemaakt.

Dat alles heeft het vertrouwen in de politieke besluitvorming niet vergroot. Het meest sprekend is de inbreuk op de kwaliteit van de parlementaire democratie tot uitdrukking gekomen in het blijven zitten van Van Aardenne na het kameroordeel over zijn aandeel in de RSV-affaire. Van Aardenne en Lubbers verdienen in een adem genoemd te worden. Lubbers heeft dat zo gewild.

XXX

CDA en VVD hebben over de mensen heen geregeerd. Dat maakt het kabinet zo onhandig tegenover het oplossen van problemen, die niet direct met de portemonnee te maken hebben. Het schiep een verkeerde sfeer rondom het opvangen van de Tamils, het heeft in de behandeling van de studiefinanciering weinig oog getoond voor de handicaps van de kinderen van de laagst betaalden. Het kabinet lijkt te berusten in het feit, dat elk jaar vele duizenden kinderen de school verlaten zonder diploma. Het heeft weinig gedaan om de samenleving voor te bereiden op de komst van de nieuwe technologie. Het heeft de decentralisatie en de verhindering van regelgeving geen inhoud gegeven. De welzijnswetgeving is vastgelopen. Aan de zo noodzakelijke vergroting van de zeggenschap van ouderen over hun plaats in de samenleving is weinig gebeurd. Het kabinet heeft in de vraagstukken van gelijke behandeling en de euthanasie vreemd geschutterd. Zozeer CDA en VVD elkaar wisten te vinden in het bezuinigen, zozeer waren ze onmachtig richting te geven aan een oplossing van deze vraagstukken.

De PvdA heeft de instelling van de staatscommissie inzake euthanasie juist geacht Ze waarschuwt, dat eenmaal die stap gezet, het ontbreken van wetgeving grote rechtsonzekerheid zal scheppen. Geheel overeenkomstig het oordeel van de KNMG, meent de PvdA, dat nieuwe wetgeving nu nodig is, om rechtszekerheid te scheppen zowel naar de patiënten als naar de artsen en verpleegkundigen toe. De fractie zal het gewijzigde wetsontwerp Wessel-Tuinstra in hoofdlijnen steunen en daaraan uiteraard vasthouden, indien het wetsontwerp voor de verkiezingen niet meer het staatsblad zou halen. Wie dit wetsontwerp vetoot als een historische vergissing moet zich wel realiseren een grote blokkade in de Nederlandse politieke verhoudingen op te werpen.

De verkiezingen gaan over werk en eerlijk delen.

Ze gaan ook over sociale zekerheid. De stelselherziening, die het kabinet wil houdt ook voor ons aanvaardbare verbeteringen in. Op de hoofdzaak betekent ze een aanzienlijke verlaging van het gemiddelde uitkeringsbedrag voor werklozen en arbeidsongeschikten.

Ondanks alle druk, die de regeringspartijen daarop hebben gezet, zal het parlement de stelselherziening niet meer afhandelen.

De PvdA staat in lijn met de vakbeweging en al degenen, die hebben uitgesproken, dat een stelselherziening zorgvuldiger afweging verdient.

De kiezers gaan op 21 mei oordelen over de stelselherziening, over hun sociale zekerheid. En ik ben er zeker van, dat zij voor meer zekerheid zullen kiezen dan CDA en VVD hen te bieden hebben. Was het niet 1982 dat de VVD de kiezers voorhield, dat wat er ook bezuinigd werd, de AOW-ers zouden buiten schot blijven. In werkelijkheid moesten ook de AOW-ers 7% koopkracht inleveren. En dat is nog niet vergeten.
Er zijn deze jaren tegenstellingen geschapen en verschillen vergroot, waar samenwerking en saamhorigheid geboden was.
De weg naar herstel van volledige werkgelegenheid is ook bij korter werken nog lang. Het vraagt afzien van loonstijgingen en inkomensverbeteringen, waar die anders mogelijk zouden zijn. Sociale zekerheid vraagt een prijs. Laat niemand denken, dat de weg van de PvdA een gemakkelijke is. Ik weet waar ik het over heb als ik de mensen vraag een program te steunen, dat zich keert tegen het teloorgaan van een oudere en een jongere generatie, die vandaag geen kans op werk en ontplooiing hebben. Maar ik durf de offers die daarvoor opgebracht moeten worden te vragen aan degenen, die werk hebben en hun organisaties. Ik heb de eendracht op hoofdzaken op dit congres als een bemoediging ervaren. Het geeft mij de overtuiging dat ik van hieruit dewerknemers in dit land mag aanspreken op steun aan ons program. Ons doel is duidelijk.
"Er waait geen wind voor hem, die geen haven heeft om naar toe te zeilen." Ik herhaal dat vandaag. De samenleving versplintert als ons geen gemeenschappelijk doel voor ogen staat.
Wie erkent dat de toekomt van iedereen is, is verplicht de toekomst helder voor ogen te stellen.
De stijl van het kabinet Lubbers is een sta-in-de weg voor een groot deel van onze bevolking om zich in dit beleid te herkennen beschermd te weten. Het optreden van het kabinet Lubbers is de uitdrukking geweest van de zelfbescherming van de machtigen in de samenleving, waar CDA en VVD zich zo goed bij thuis voelen. Het wordt tijd, dat de machtelozen weer stem krijgen. Dat degenen, die het meest de last van de crisis hebben gedragen, vooraan staan als het gaat om het plukken van de vruchten van economisch herstel.
Dat bedoelen we als we zeggen: De toekomst is van iedereen, inkomen, kennis en macht rechtvaardig verdeeld.

Als we zeggen, dat we willen regeren, dan is het natuurlijk omdat we ons program willen uitvoeren. Haar het is ook omdat we vinden, dat na dit CDA-VVD kabinet er een regering moet komen, waarin ook degenen, die niet tot de meest geschoolden, de best opgeleiden behoren, zichzelf herkennen en zich vertegenwoordigd weten. Een PvdA, die zo wil optreden heeft een goede kans CDA en VVD hun meerderheid te ontnemen. De PvdA isoleert zich niet. Ze vindt werk en inkomen, sociale zekerheid en het herstel van de koppeling even belangrijk als de strijd tegen de kernwapenwedloop!
Of er partijen zijn, die zich isoleren, dat maken op 21 mei de kiezers uit. De PvdA vraagt de kiezers haar de kans te geven haar program uit te voeren. Zonder kapsones, maar wel zelfbewust en strijdbaar. Op naar 21 mei. Op naar een regering met de Partij van de Arbeid!